

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΠΟΥΖΟΣ

Ουρανόπετρα

Όπου πατώ είναι δικός μου δρόμος

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

35η ΧΙΛΙΑΔΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ουρανόπετρα. Όπου πατώ είναι δικός μου δρόμος**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Γιάννης Καλπούζος
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Φίλια Μπουγιούκου
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Γιάννης Καλπούζος, 2019
© Εικόνας εξωφύλλου: Υιάκουμις/Kallimages, Paris
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση: Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2013, με τον τίτλο «Ουρανόπετρα. Η δωδέκατη γενιά»
Δεύτερη έκδοση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Απρίλιος 2019, 5.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2921-2
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2922-9

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση 121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΠΟΥΖΟΣ

Ουρανόπετρα

Όπου πατώ είναι δικός μου δρόμος

Επιμελημένη απ' τον συγγραφέα
στο σύνολό της επανέκδοση του μυθιστορήματος
με αρχικό τίτλο *Ουρανόπετρα*. Η δωδέκατη γενιά

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΠΟΥΖΟΥ

Ό,τι αγαπώ είναι δικό σου, μυθιστόρημα, 2014

Ιμαρέτ: Στη σκιά του ρολογιού, μυθιστόρημα,
δεύτερη έκδοση, 2015

Σάος. Παντομίμα Φαντασμάτων, μυθιστόρημα,
δεύτερη έκδοση, 2015

Άγιοι και δαίμονες, μυθιστόρημα, δεύτερη έκδοση, 2015

Ιμαρέτ 1: Οι δυο φίλοι και ο παππούς Ισμαήλ,
εφηβικό μυθιστόρημα, 2015

Ιμαρέτ 2: Φάρσες, πόλεμος και όνειρα,
εφηβικό μυθιστόρημα, 2016

Σέρρα, η ψυχή του Πόντου, μυθιστόρημα, 2016

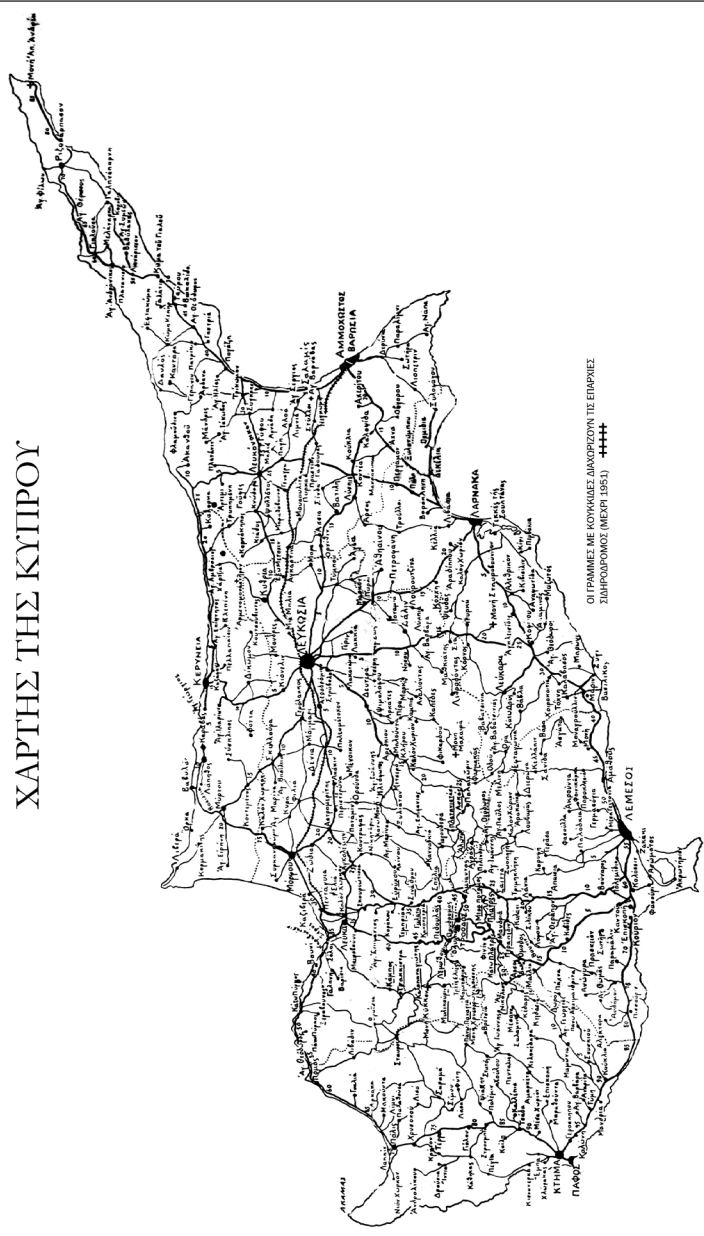
Κάποιοι δεν ξεχνούν ποτέ, διηγήματα, 2017

Ποίηση 2000-2017

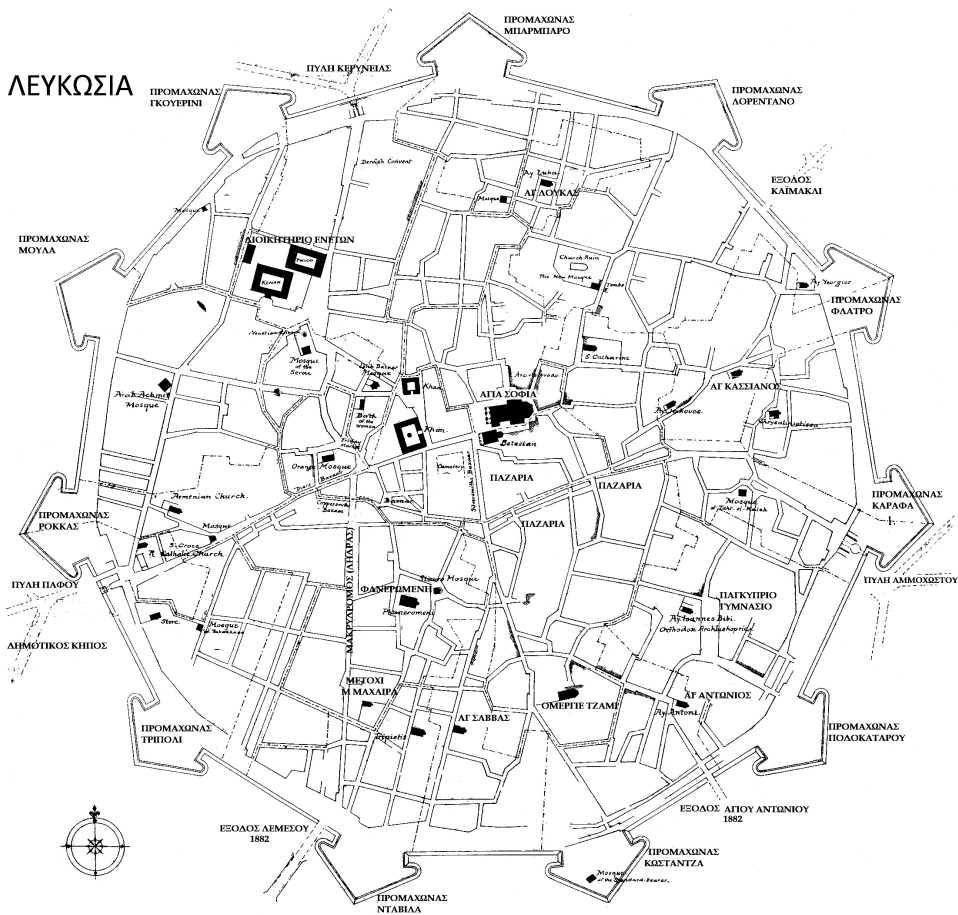
Γινάτι. Ο σοφός της λίμνης, μυθιστόρημα, 2018

*Στους Κύπριους εθελοντές που αγωνίστηκαν
κατά τους πολέμους 1897 και 1912-13*

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Το μικρό χρονικό

I

Αστραφτε στα τέλη Αυγούστου του 1569 το αλάτι ωσάν χιόνι στην αλυκή της Λάρνακας, αντιπαλεύοντας τον ήλιο που εκτόξευε την κάψη του αδιάφορος για τον τόπο και τον κάματο των ανθρώπων.

Το εκτυφλωτικό φως ανάγκαζε τον Γερόλεμο να σμίγει τα βλέφαρα αφήνοντας μονάχα μια χαραματιά για να θωρεί ολόγυρα, ενώ φρόντιζε να περπατά στο πλάι της καμήλας, στον ίσκιο της καμπούρας και του φορτίου της. Τα γαιδούρια, τα μουλάρια κι όσοι προπορεύονταν σήκωναν σύγνεφο σκόνης, κολλούσε απάνω του, κι όπως σκούπιζε κάθε τόσο τον ιδρώτα σχηματίζονταν στο πρόσωπό του γκριζόασπρες γραμμές.

Αριστερά του, στο ύψωμα σιμά στην ακτή της μεγάλης αλυκής, μόλις διέκρινε ανάμεσα στις φοινικίες το εκκλησάκι της Αγίας Αικατερίνης. Μια σταλαγματιά πράσινου μες στο κατάλευκο του αλατιού και στο λευκοκίτρινο των εδαφών της πεδιάδας. Δεξιά του λαμπύριζε η μικρότερη αλυκή και παρέκει το γαλανό της θάλασσας. Όλα θαμπά απ' την αντηλιά και το πούσι.

Στη μέση της αλυκής καμιά εκατοστή άνθρωποι φάνταζαν να αιωρούνται καθώς η λάβρα έκανε τον αέρα να χοηλάζει και στρέβλωνε τις θωριές τους. Θαρρείς σε μια απόπειρα ν' αναληφθούν στους ουρανούς και να γλιτώσουν απ' τη μαύρη τους τη ζήση. Όμως οι βραγιές του συγκεντρωμένου αλατιού κι οι σκουρόχρωμες ανάμεσά τους λωρίδες, όθεν είχαν μαζέψει το πολύτιμο προϊόν, έμοιαζαν με ιστό αράχνης που τους παγίδευε στην επιφάνεια της κατάξερης πια λίμνης. Στην ίδια πα-

γίδα και τα δεκάδες γαϊδούρια, τα οποία φορτωμένα κοφίνια μετέφεραν το αλάτι στην άκρη της αλυκής, όπου άλλοι εργάτες το στοίβαζαν σε ψηλούς μακρόστενους σωρούς.

Όπως πορευόταν το καραβάνι των είκοσι Λευκαριτών φάνηκε ο Χάουζας, επιστάτης του ιππότη Μάρκου Συγκλητικού, φεουδάρχη των Λευκάρων κι αφέντη όλης της κουστωδίας. Κατέφτασε καλπάζοντας, ξεχώρισε δεκαοκτώ άντρες κι αφού συνεννοήθηκε με τον επόπτη των αλατοεργατών πρόσταξε να πιάσουν δουλειά στην αλυκή. Έξι ώρες ποδαρόδρομο απ' τα Λεύκαρα μες στον καύσωνα του Αυγούστου κι ανάσα δεν τους άφησε να πάρουν.

Με μουρμουρητά και τραβώντας πίσω τους ισάριθμα γαϊδούρια, υπάκουσαν στην εντολή του. Όλοι τους πάροικοι που εργάζονταν υποχρεωτικά δυο και τρεις μέρες τη βδομάδα στα κτήματα του φεουδάρχη δίχως πληρωμή, ενώ κι απ' τη σοδειά των ολίγων δικών τους χωραφιών παρακρατούσε μερτικό σαράντα τοις εκατό. Από πάνω πλήρωναν στην ενετική διοίκηση πενήντα λευκά βυζάντια* τον χρόνο κι είχε το δικαίωμα ο αφέντης να τους ανταλλάσσει και να τους δανείζει σ' άλλους φεουδάρχες κι ευγενείς, όπως και στη συγκεκριμένη περίπτωση.

«Σου τους αφήνω για δέκα μέρες!» τόνισε στον επόπτη ο Χάουζας.

Ύστερα στράφηκε, διέταξε τον φραγκομάτη** Τοουλή να μεταφέρει τα φιλέματα οπού 'χε φορτωμένα στο μουλάρι στον Κλαούντιο Τσεκίни, υπεύθυνο των αλυκών, και τον Γερόλεμο να τον ακολουθήσει στη Λάρνακα, ή Άρνικα για τους Ενετούς.

Η καρδιά του Γερόλεμου φτερούγισε σαν μικρού παιδιού. Σαράντα δύο χρόνια ζωής, και την πολιτεία της Λάρνακας δεν αξιώθηκε να την αντικρίσει από κοντά. Μήτε τη Σκάλα, η

* Απομίμηση του βυζαντινού νομίσματος υπέρπυρο, με χαμηλή περιεκτικότητα σε χρυσό.

** Πάροικος που εξαγόρασε την ελευθερία του.

οποία ήταν το λιμάνι της κι απείχαν μεταξύ τους περί το ενάμισι μίλι. Αν και για την ακρίβεια υπήρχε και δεύτερο λιμάνι, δώθε απ' το κάστρο, όπου φόρτωναν το αλάτι για τη Βενετία.

Ο Γερόλεμος πήρε ν' ανεβαίνει τη μικρή ανηφοριά τραβώντας την καμήλα. Κατόπιν ο δρόμος ίσιωνε και φάνηκαν ευθεία μπροστά τα σπίτια της Λάρνακας και δεξιά της Σκάλας με την εκκλησία του Αγίου Λαζάρου να ξεχωρίζει ανάμεσά τους. Κλωνί χορτάρι πράσινο δεν αντίκρισε όσο πήγαιναν. Θαρρείς έρημος ο τόπος όλος. Μήτε άνθρωπο συνάντησαν. Μονάχα κοντεύοντας στο εκκλησάκι της Παναγίας Φανερωμένης είδε να βγαίνει μια γριά και σε λίγο να χάνεται απ' τα μάτια του λες και την κατάπιε η κάψη του καταμεσήμερου. Έδεναν νοτιοδυτικά με την ερημιά και τα ερείπια του χωριού Αγρίνου, το οποίο αφάνισαν οι Μαμελούκοι πριν από ενάμιση αιώνα.

Μπαίνοντας στα πρώτα καντούνια της πολιτείας, η ερημιά έδωσε τη θέση της στη ζωή. Σπίτια χαμηλά με τοίχους από πλιθάρι και χωματένια δώματα, και στον λόφο, γύρω απ' την Παναγία Χρυσοπολίτισσα, τα δίπατα των αρχόντων και των ευγενών. Γυναίκες καταγίνονταν με τις δουλειές τους, παιδιά ξεφώνιζαν και κάμποσοι άντρες πηγαινοέρχονταν. Βρακοφόροι Έλληνες οι περισσότεροι κι ολίγοι στρατιώτες Ενετοί με κόκκινους χιτώνες, που πλήθαιναν όσο σίμωναν στο διοικητήριο. Ελάχιστοι οι καλοντυμένοι Έλληνες, μα στα μάτια του Γερόλεμου φάνταζαν όλοι πλούσιοι, αφού ήσαν τουλάχιστον ποδεμένοι σε σχέση με τα δικά του ξυπόλυτα ποδάρια.

Εμπρός του φάνηκε η πλακόστρωτη πλατεία κι η εκκλησία του Τιμίου Σταυρού των καθολικών, που πρώτα ανήκε στους ορθόδοξους στο όνομα του Αγίου Γεωργίου. Δίπλα της υψωνόταν ο πύργος με το μεγάλο μηχανικό βενετσιάνικο ρολόι, στη μέση της η γρανιτένια στήλη με το φτερωτό λιοντάρι των Ενετών στην κορφή και δυτικά ορθωνόταν μεγαλοπρεπές το δίπατο παλάτι του διοικητή, κτισμένο με τετράγωνες πελεκητές πέτρες.

Άρχισε να φυσά νοτιάς όταν ο Χάουζας μπήκε στο διοικητήριο κι έμεινε ο Γερόλεμος να καρτερεί στην παρακείμενη πέτρινη βρύση. Θαμπωμένος έμοιαζε απ' τις τόσες νιόφερτες εικόνες. Ωσάν να μπήκαν στον κόσμο του δεκάδες άλλοι κόσμοι. Ενθουσιαζόταν και με τη σκέψη πόσα θα 'χε να διηγηθεί στη φαμίλια του επιστρέφοντας στα Λεύκαρα.

Άξαφνα ο νους του γύρισε σε πρωτότερους καιρούς και σε όσα του μολογούσε η μάνα του για τον προπάππο της και την προγιαγιά της, που πήραν των ομματιών τους απ' τα Κύθηρα. Αλώνιζε η πανούκλα στο νησί τους κι άλλο δρόμο για τον γλιτωμό τους δε σκέφτηκαν. Έδεσαν το όνειρο στα πανιά μιας ιταλικής όλκας και βρέθηκαν στην Κύπρο. Θύμιζε λίγο τον μύθο της Αφροδίτης η ιστορία τους. Γιατί, κατά πώς γράφει ο Ησίοδος στη Θεογονία, όταν ο Κρόνος ευνούχισε τον πατέρα του τον Ουρανό και κομμάτιασε τ' αμελέτητά του, τα πέταξε στον κόλπο της Σκάνδειας των Κυθίων. Εκεί όθε έπεσαν πήρε το νερό ν' αφρίζει κι αναδύθηκε η Αφροδίτη. Μα η θεά δεν πάτησε στη στεριά. Την άρπαξαν τα κύματα και την έβγαλαν στις ακτές της Κύπρου, όπου λατρεύτηκε και δοξάστηκε.

Την ιστορία της Αφροδίτης δεν τη γνώριζε ο Γερόλεμος. Γνώριζε όμως το γκρέμισμα του ονείρου των προγόνων του. Σε αντίθεση με την περπατησιά της θεάς, τα ιδικά τους αγνάρια σε τόπους άνυδρους πατήσανε. Κατάντησαν στην Πάφο πάροικοι και τόσο ξέπεσε το σόι τους, που σαράντα χρόνια αργότερα ο αφέντης αντάλλαξε τον παππού της μάνας του μ' ένα σκυλί και τον έδωσε σ' άλλον αφέντη στα Λεύκαρα.

«Λαλείς* να βρέξει;» είπε ο Γερόλεμος μόλις βγήκε ο Χάουζας, κι είδε άσπρα σύγνεφα κατά τη μεριά των βουνών του Μαχαιριά.

Απόκριση δεν έλαβε. Μονόχνοτο κι άγριο γέννημα της φύ-

* Όπου στους διαλόγους φαίνεται να γίνεται χρήση της κυπριακής διαλέκτου, δεν αποπνέεται παρά το άρωμά της. Λαλώ: λέω, μιλώ.

σης ήταν ο Χάουζας. Μέχρι και στο μούτρο του αντιφέγγιζε η σκοτεινιά της ψυχής του. Το κεφάλι του γώνιαζε προς τα πάνω, δασιά μαύρα φρύδια σκέπαζαν σχεδόν τα μάτια του, η μύτη του πλάταινε υπερβολικά στο τελείωμά της και τα εξογκωμένα ζυγωματικά τον έκαναν να μοιάζει περισσότερο με πίθηκο παρά με άνθρωπο.

«Ακολούθα με!» πρόσταξε και τράβηξε μπροστά περπατητός.

Ολίγα στενά ανατολικότερα διάβηκαν τον δρόμο της αγοράς κι ωστόσο φτάσουν στο μοναστήρι Τέρα Σάντα των φραγκισκανών μοναχών, ο ουρανός είχε μισοσκεπαστεί από σύγνεφα. Όσπου να παραδώσουν και τα φιλέματα στην έπαυλη του Ενετού διοικητή της Λάρνακας, ακούστηκαν μπουμπουνητά προς το Σταυροβούνι.

«Λαλείς να βρέξει;» ξανάπε, καθώς δεν μπορούσε να πιστέψει ότι θα έβλεπε βροχή Αύγουστο μήνα.

«Πήγαινε γρήγορα στις αλυκές!» μούγκρισε ο Χάουζας.

Κίνησε ευθύς τραβώντας την καμήλα. Στο εκκλησάκι της Φανερωμένης τον έπιασε η μπόρα. Ούτε καν προσπάθησε να προφυλαχτεί. Χαιρόταν να περπατά και να τον λούζει το νερό της βροχής. Στον λόφο, προτού γείρει για την αλυκή, στάθηκε μουσκεμένος πατόκορφα. Μύριζε ολούθε γύρω το νοτισμένο χώμα, κι ο ήλιος ξαναφάνηκε μεσούρανα κομματιάζοντας τα σύγνεφα. Ξεπλύθηκε κι η ατμόσφαιρα κι έβλεπε ολοκάθαρα: βόρεια το ακρωτήριο της Πύλας, νότια του Κιτίου και δυτικά να υψώνεται σαν πυραμίδα το Σταυροβούνι.

«Το ζωνάριν της Αγίας Ελένης!» μονολόγησε στρέφοντας κατά τον νότο κι έμεινε να κοιτάζει εκστασιασμένος.

Έμμονη ιδέα τού 'γινε το ζωνάριν της Αγίας Ελένης, όπως ονόμαζε το ουράνιο τόξο. Όχι για την ομορφάδα της καμάρας του ή τα τόσα χρώματά του, αλλά γιατί πίστευαν πως, άμα σκάψει κανείς εκεί όθε αγγίζει στο χώμα, θε να βρει θησαυρό ή κάποιο μέταλλο, φυλαχτό κι αλεξίκακο της ζήσης

του. Κι επρόκειτο σίγουρα για θεικό σημάδι, αφού το ουράνιο τόξο ξεκινούσε απ' το Σταυροβούνι, όπου η Αγία Ελένη επιστρέφοντας απ' τα Ιεροσόλυμα το 325 μ.Χ. έκτισε ναό, δωρίζοντας σ' αυτόν κομμάτι του Τιμίου Ξύλου.

«Το ζωνάριν της Αγίας Ελένης!» μονολόγησε ξανά.

Σημάδεψε στη σκέψη του πού πατούσε το ουράνιο τόξο στην πεδιάδα και τράβηξε ανάλαφρος για την αλυκή κι ασήξερε ότι θα μάχεται τις επόμενες δέκα μέρες με το αλάτι και το λιοπύρι απ' το ξημέρωμα ως τη δύση.

Στα μισά του Φλεβάρη του 1570 ο Γερόλεμος με τους γιους του απόσωναν το κλάδεμα των αμπελιών του αφέντη στον συνοικισμό του Αγίου Γεωργίου Συριάτη, όταν πήραν να σημαίνουν οι καμπάνες χωρίς σταματημό. Μήτε γιορτή μήτε Σαββάτο να 'χει εσπερινό ήταν, άρα κάλεσμα να συγκεντρωθούν οι άντρες στην πλατεία των Λευκάρων. Μαζεύτηκαν στην καλύβα, την οποία αν κι έφτιαξε μονάχος του ανήκε στον φεουδάρχη, και με τον μεγαλύτερο γιο του, τον Αντζουλή, βιάστηκαν ν' ανέβουν στο χωριό.

Αναρωτιόταν ο Γερόλεμος τι να συνέβαινε, όμως άλλα τον απασχολούσαν περισσότερο. Είχε περάσει πρωτίτερα ο Χάουζας και τον πρόσταξε να φύγει το ξημέρωμα για τα Περβόλια Κιτίου με τον Αβράμη και τον Φλάσο, για να δουλέψουν δανεικοί στα κτήματα του Έκτορα Ποδοκάταρου. Ακούγοντας το γοργοχτύπησε η καρδιά του.

Το ζωνάριν της Αγίας Ελένης. Είναι το κάλεσμα της τύχης μου! συλλογίστηκε και στοχαζόταν πώς θα βρει ευκαιρία να σκάψει δίχως να τον πάρουν είδηση οι υπόλοιποι εργάτες, μα κι οι φρουροί που περιπολούσαν καβαλάρηδες στις ακτές για τον φόβο των πειρατών ή έστεκαν στους πύργους παρατηρητήρια εδώ κι εκεί.

Ο Αντζουλής τον έβλεπε σκεφτικό, υπέθετε πως ήταν βαρύθυμος εξαιτίας της προσταγής να ξενοδουλέψει και δε θάρρεψε σ' όλον τον δρόμο να του μιλήσει. Είκοσι χρονών ο Αντζουλής κι αρραβωνιασμένος με την Αροδαφνού, γειτονοπούλα στον ίδιο συνοικισμό των έντεκα σπιτοκάλυβων. Λογάριαζαν να παντρευτούν τα Χριστούγεννα, μα ο πατέρας του ανέβαλε τον γάμο δίχως να τους δώσει εξήγηση. Ήλπιζε ο Γερόλεμος να σκάψει στη ρίζα του ουράνιου τόξου όπου 'χε δει τον περασμένο Αύγουστο, να βρει τον θησαυρό και να εξαγοράσει την ελευθερία της φαμίλιας του και της νύφης του. Και πήγαινε τον γάμο πίσω πίσω γιατί, αν γεννούσε η γυναίκα του Αντζουλή πριχού ονομαστεί φραγκομάτης, θα έπρεπε να πληρώσουν και για το παιδί.

Με τη σκέψη στο αμάλαγο κορμί της Αροδαφνούς ο Αντζουλής και στον θησαυρό ο Γερόλεμος, έφτασαν στην πλατεία όθε κόσμος πολύς ήταν συναγμένος και σήκωναν θορυβώδες βουητό οι συζητήσεις τους. Κατέφτασαν σε λίγο κι ο καστελάνος του χωριού με τον παρατσιβιτάνο, ή άλλως πως κοινοτάρχη, και τον Χάουζα κι όλοι σώπασαν. Ευθύς ανακοίνωσαν τούτοι ότι όλοι οι αρσενικοί από δεκάξι χρονών μέχρι τριάντα θα εκπαιδεύονταν στον βενετσιάνικο στρατό κάθε Κυριακή εκ περιτροπής σε τμήματα των εκατό αντρών και σύσσωμοι μία φορά τον μήνα. Πάροικοι, περπυριάριοι*, φραγκομάτες, όλοι.

Τις φωνές και τα μουρμουρητά που υψώθηκαν τα έκοψε μονομιάς το πλατάγισμα του μαστιγίου του Χάουζα και πήρε ο παρατσιβιτάνος να φωνάζει τα ονόματα κάθε ομάδας και με ποια σειρά θα εκπαιδεύονταν. Για ποιο λόγο θα γινόταν η εκπαίδευση δεν εξήγησαν. Ωστόσο κάποιοι απ' τους

* Ίδια περίπου τάξη με τους πάροικους με τη διαφορά ότι πλήρωναν δεκαπέντε λευκά βυζάντια αντί πενήντα κι επιπλέον δεν ανταλλάσσονταν ούτε βασανίζονταν.

φραγκομάτες ήσαν κατατοπισμένοι, και μόλις αποχώρησαν οι αξιωματούχοι κι ο Χάουζας, λύθηκε η γλώσσα τους. Από καιρό, έλεγαν, ο σουλτάνος Σελίμ Β΄ είχε ζητήσει να του παραχωρήσουν οι Ενετοί την Κύπρο και πλέον αποφάσισε να την πάρει με τη βία.

Τούτες οι κουβέντες σήκωσαν κι άλλες, και μοιράστηκαν οι κάτοικοι σε δυο στρατόπεδα. Σ' όσους θέλανε τους Οθωμανούς και στους ενάντιους. Ισχυρίζονταν οι πρώτοι ότι οι Οθωμανοί θα καταργήσουν τα φέουδα, θα δώσουν χωράφια στους πάροικους και στους περπυριάριους και θ' αποκαταστήσουν την ορθοδοξία, η οποία απ' τον καιρό της φραγκοκρατίας κι αργιότερα επί ενετοκρατίας πολεμήθηκε θέτοντας στο περιθώριο τους μητροπολίτες και τον αρχιεπίσκοπο και βάζοντας να διαφεντεύουν καθολικούς ιεράρχες. Ακόμη ότι θα ξαναλειτούργουσαν τα ελληνικά σχολεία, όπως πριχού τα κλείσουν οι Ενετοί.

«Κάλλιο αποθαμένοι παρά με τους άπιστους», «Παρά γαϊδούρι των Ενετών καλύτερα με τους άπιστους», «Εγώ δεν απαρνιούμαι τον Χριστό», «Εκατό ευγενείς βαστούν ούλη την Κύπρο και θα σκοτωθούμε για το γκουβέρνο τους;» ακούγονταν οι αντικρουόμενες γνώμες εδώ κι εκεί.

Άξαφνα εμφανίστηκε ο Χάουζας και πεντέξι παρατρεχάμενοι του χτυπώντας δώθε-κείθε με μαστίγια και ρόπαλα, κι όλοι κοίταζαν από πού θα φύγουν για να γλιτώσουν.

Ερήμωσε το προαύλιο σαν αχτίδα που την κυνηγούν τα σύγνεφα. Σκόρπισαν, άλλοι μετρώντας σπασμένα κόκαλα κι άλλοι μ' αίματα σε κεφάλια, πρόσωπα και κορμιά. Ο Γερόλεμος με τον Αντζουλή, παίρνοντας τον κατήφορο, διάβηκαν έξω απ' την εκκλησία του Τιμίου Σταυρού και σταμάτησαν στην Πηγή, τη βρύση όθε βόρειά της ήταν κτισμένο αμφιθεατρικά το χωριό.

«Τράβα να πεις του Αβράμη ότι φεύγω για τα Περβόλια», είπε λαχανιασμένος στον Αντζουλή.

«Κατάλυχα;»

Ο Γερόλεμος κοίταξε πέρα κατά το Σταυροβούνι, όπου πίσω του και πολύ μακρύτερα βρισκόταν το Κίτι κι η Λάρνακα. Ύψωνόταν κείνη την ώρα το φεγγάρι και φάνταζε η κορυφογραμμή με φωτοστέφανο ή με το ζωνάριν της Αγίας Ελένης.

*Τα κάτεργα ασπρίζασιν σαν κάμπον χιονισμένον** όταν ο οθωμανικός στόλος αγκυροβόλησε στις αλυκές της Λάρνακας αρχές Ιούλη του 1570. Περί τα τριακόσια εξήντα ιστιοφόρα κατέκλυσαν το πέλαγος. Από κάτεργα, μέχρι μεταγωγικά για άλογα και καμήλες, καράβια με δυο χωρίσματα και τρία καταστρώματα, ταρτάνες, φούστες, γαλιόνια και μαούνες.

Ο Γερόλεμος κι όλοι οι Λευκαρίτες έμαθαν για την εισβολή στο νησί πρωύτερα, αφού οι Οθωμανοί πραγματοποίησαν παραπλανητικές αποβάσεις στα δυτικά παράλια τον Ιούνη, στις οποίες αντιστάθηκαν οι Ενετοί. Πρώτα είδαν τους πυρσούς που άναβαν οι Αλβανέζοι** στους διαδοχικούς πύργους-παρατηρητήρια για να φτάσει η είδηση στη Λευκωσία και στην Αμμόχωστο, κι ύστερα ήρθε να συνταράξει το χωριό η ανατίναξη του κάστρου της Λάρνακας απ' τους ίδιους τους Ενετούς για να μην πέσει στα χέρια των εχθρών, όπως έπραξαν στη Λεμεσό και στην Πάφο.

Κατόπιν άρχισαν να συρρέουν στα Λεύκαρα κυνηγημένοι Έλληνες και μολογούσαν ότι οι Οθωμανοί λεηλάτησαν και πυρπόλησαν πόλεις και χωριά κι έσυραν χιλιάδες στα σκλαβοπάζαρα. Επίσης, ότι ο διοικητής της Λάρνακας Μπερνα-

* Στίχος από το επικό ποίημα ανωνύμου της εποχής «Ο θρήνος της Κύπρου».

** Μισθοφόροι, κυρίως Ηπειρώτες και Αλβανοί. Λέγονταν Αλβανέζοι γιατί κατά την οθωμανοκρατία στο βιλαέτι της Αλβανίας υπαγόταν και η Ηπειρος, όθεν κατάγονταν οι περισσότεροι.

ντίνο Πολάνι μάζεψε τις φαμίλιες των Ενετών και κατέφυγαν στη Λευκωσία· ο αρχιστράτηγος Αστόρε Βαγγλιόνε τραβήχτηκε στην Αμμόχωστο, όθε νόμιζε πως θα χτυπήσει πρώτα ο πασάς Λαλά Μουσταφά· κι ο διοικητής των αλυκών Κλαούντιο Τσεκίνι πήγε με το μέρος των Οθωμανών για να σώσει το τομάρι του, μα και τις απολαβές οπού 'χε απ' το αλάτι.

Τούτα συνέβηκαν ωσότου τρέξει ο μισός Ιούλης κι έρθει το βράδυ που ο Γερόλεμος στεκόταν στην αυλή της καλύβας του. Ανάδευε στη φούχτα του εννιά χρυσά νομίσματα κι έναν μετάλλινο σβόλο κι η έγνοια του σεργιάνιζε στ' αγόρια του. Στρατολογήθηκαν και τα τέσσερα, μαζί μ' άλλους πέντε χιλιάδες Κύπριους, στον βενετσιάνικο στρατό κι ούτε ήξερε σε ποιον τόπο βρίσκονταν. Στη Λευκωσία ή στην Αμμόχωστο;

Αλλά όπου κι αν ήταν, σε τι δυνόταν να φανεί χρήσιμος; Τι φελά η έγνοια άμα δε γίνεται να παρασταθείς σ' εκείνους που πονάς; Μονάχα για να βασανίζεσαι; Ίσως όμως και μονάχη της η έγνοια να ταξιδεύει και ν' απλώνεται πα στη ζήση τους. Μπορεί να την παίρνει ο Θεός και να την κάμνει σκέπαστρο, στοχαζόταν ο Γερόλεμος.

Δείπνησε νωρίτερα με κρίθινο ψωμί και λίγες ελιές κι έπρεπε από ώρα να πλαγιάζει. Μα τον ύπνο τον άρπαξε η έγνοια των γιων του, αν και μερτικό στη σκέψη του είχε και το μεγάλο κακό που έλαβε χώρα τα χαράματα στα Λεύκαρα κι ας μην πειράχτηκε η φαμίλια του. Τυχεροί στάθηκαν γιατί δεν κατέβηκαν μέχρις εκεί κάτω στο ποτάμι. Απ' όσα έμαθε, πλάκωσαν αγάραγα ίσαμε εκατό γενίτσαροι κι όρμησαν στην εκκλησία της Παναγίας όθε κοιμούνταν πολλοί κυνηγημένοι απ' τη Λάρνακα και πήραν να σφάζουν άντρες, γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένους. Όσοι πρόλαβαν πετάχτηκαν στον δρόμο κι έτρεχαν να σωθούν. Ρίχτηκαν ξοπίσω τους οι γενίτσαροι, ξαμολήθηκαν και στ' αμπαρωμένα σπίτια και γινόταν μακελειό. Κατέφτασε τότε απεσταλμένος του πασά κι έταξε ότι θα δώσουν χωράφια σε όλους, τις εκκλησιές των

Λατίνων στους ορθόδοξους κι άλλα προνόμια με αντάλλαγμα να προσκυνήσουν τους Οθωμανούς. Συνάχτηκαν οι γεροντότεροι χωριανοί κι έλαβαν απόφαση να δεχτούν. Έτσι έπαψαν οι σκοτωμοί.

Μια σε όσα συντάραξαν το χωριό και τρεις φορές στ' αγόρια του γυρόφερνε ο λογισμός του Γερόλεμου κι αναπαμό δεν είχε. Κι απ' τα παιδιά του τη μεγαλύτερη έγνοια την έκλεβε ο Μύρος, ο μικρότερος. Μόλις στα δεκάξι και με φτιαξιά αγγελική. Δεν του ταίριαζε ο πόλεμος, μήτε οι σκληρές δουλειές.

«Ακόμα ξενοχτάς; Έλα να πλαγιάσεις», ακούστηκε η γυναίκα του απ' την πόρτα της καλύβας.

«Τα παιδιά μας συλλογιόμυι, Χρυσαθού, κι ύπνος δε με κολλά».

Τον σίμωσε δειλά με τα μισοσχιμένα καθημερινά της ρούχα, μια κι όλοι φορεμένοι όπως ήταν έπεφταν να κοιμηθούν.

«Σάμπως εγώ δεν τα συλλογιόμυι...»

Ο Γερόλεμος κοίταξε ψηλά το λειψό φεγγάρι κι ύστερα στράφηκε, έκαμε διστακτικά ένα βήμα, δεύτερο, κι απλώνοντας τα τεράστια χέρια του την αγκάλιασε. Την έκλεισε στη φωλιά του. Ακουμπούσε το κεφάλι της στα στήθια του κι όπως ο ίδιος περίσσευε κάπου μισό μέτρο δεν μπορούσε να δει τα δάκρυά της να κυλούν. Γιατί, ασυνήθιστη η Χρυσαθού στις τρυφεράδες και στα μελώματα, την έπιασε γλυκό παράπονο. Δεν άφηνε ο κάματος της μέρας, ήταν κι ο Γερόλεμος αφύς και χοντροκομμένος όπως όλοι οι άντρες, ήταν κι η μαύρη τους η ζήση, και τούτες οι γλυκοσύνες άγνωρες έμειναν για κείνη.

Οστόσο ο Γερόλεμος ένιωσε το χοροπηδητό της καρδιάς της και την έσφιξε πιότερο στην αγκάλη του. Θαρρείς για να ενωθούν σε ένα τα κορμιά και να σιγάσει το καρδιοχτύπι. Μα το καρδιοχτύπι το 'νιωθε ν' αβγατίζει. Αντίς να μερεύει, θέρειυε. *Είναι που το 'να κορμί ποθεί τ' άλλο ως κι αυτήν την ώρα*, συλλογίστηκε, καθώς το κορμί του λαμπάδιαζε και

ξαστοχούσε γλυκά τις έγνοιες. Και θέριευε το καρδιοχτύπι, θέριευε και θέριευε ώσπου γίνηκε καλπασμός!

Πρώτη τινάχτηκε η Χρυσαθού.

«Τι 'ναι τούτο;» έκραξε και κοιτούσε ολόγυρα αναστατωμένη.

Ο Γερόλεμος, χαμένος ακόμη στη μέθη των κορμιών, έδειχνε παραζαλισμένος. Για μια στιγμή μονάχα κι ύστερα καθάρισε η σκέψη του.

«Τούρκοι!» φώναξε και δεν ήξερε κατά πού και τι να κάμει.

«Τούρκοι, χωριανοί! Τούρκοι!» έκραξε μ' όλη τη δύναμη της φωνής του κι όρμησε προς την καλύβα όπου πλάγιαζαν οι κόρες του.

Μέχρι να φτάσει στην πόρτα, ο καλπασμός των αλόγων αχολογούσε στη ρεματιά του Συριάτη κι άγριες ιαχές δονούσαν τον αέρα. Μπήκε φουριόζος στη μία και μοναδική κάμαρα και τραβολογούσε τις δυο κοιμισμένες κόρες του. Αγριεμένες οι κοπέλες απ' το απότομο ξύπνημα και τις φωνές του στρίγκλιζαν κι έσμιγε το ρέκασμά τους με της Χρυσαθούς και με τις κραυγές που έρχονταν από μακρύτερα. Γιατί οι δαίμονες της νύχτας, εκατό καβαλάρηδες κι εξακόσιοι πεζοί, είχαν φτάσει στον συνοικισμό και ρίχνοντας αναμμένα δαδιά στις αχυρένιες στέγες πυρπολούσαν τα καλύβια.

Οδυρμοί, γδούποι, βογκητά, παρακλήσεις, ξεφωνητά, χλιμιντρίσματα κι ήχοι αλλόκοτοι ακούγονταν από παντού. Καίγονταν οι καλύβες η μια μετά την άλλη, τριζοβολούσαν σκορπίζοντας αποκαϊδία, έλουζαν οι φωτιές με φως αιμάτινο τον τόπο κι άνθρωποι φλεγόμενοι ξεπετάγονταν κι έτρεχαν προς κάθε κατεύθυνση.

Μπροστά ο Γερόλεμος σέρνοντας τις κόρες του και ξοπίσω η Χρυσαθού ρίχτηκαν κατά τη στεγνωμένη κοίτη του ποταμού. Ξεστράτισαν απ' το μονοπάτι και καβαλώντας μια ξερολιθιά έτρεχαν πια στα χωράφια με τις χαρουπιές. Γύρωθε αχολογούσαν καλπασμοί και θρήνοι και πονεμένες κραυγές.

Ολίγο πριν την κοίτη κοντοστάθηκαν. Απ' την αντικρινή όχθη φάνηκαν καβαλάρηδες και πεζοί με δαδιά αναμμένα στα χέρια. Είχαν κλείσει τον συνοικισμό ολόγυρα για να μην αφήσουν κανέναν ζωντανό.

Τι τους φταίξαμε οι δύστυχοι; Αφού γινήκαν συμφωνίες στα Λεύκαρα, πώς κι αγρίεψαν πάλι οι γενίτσαροι και διφούν για αίμα; αναρωτιόταν ο Γερόλεμος.

Κόλλησαν στον κορμό μιας χαρουπιάς. Οι γυναίκες βούλωναν το στόμα με τα χέρια μπας και κρατήσουν κομμάτι τον φόβο, κι ο Γερόλεμος παρατηρούσε τους καβαλάρηδες που αχνοφαίνονταν οι θωριές τους. Έφταναν στ' αυτιά του κι οι ομιλίες τους. Σε γνώριμες γλώσσες, ελληνική κι ενετική!

«Τι διάολο!» μουρμούρισε κι ύστερα είδε κείνο το σκιάσμα της φύσης με το γωνιαστό κεφάλι και τη μορφή πιθήκου.

«Ενετοί! Κι ο Χάουζας! Γαμώ το σόι του!» βλαστήμησε.

Οι καβαλάρηδες κατέβαιναν στην κοίτη του Συριάτη για να διαβούν αντίκρυ και συγχρόνως κατέφταναν αλλόφρονες απ' τον συνοικισμό πεντέξι γυναίκες κι έτρεχαν ουρλιάζοντας μες στα χωράφια.

«Σκαρφαλώστε!» φώναξε ο Γερόλεμος και βάλθηκε να βοηθά τη μια κόρη του ν' ανέβει στη χαρουπιά και μετά την άλληνα.

Κούρνιασαν οι κοπέλες στα χοντρότερα κλαδιά, κι όπως δεν περίσσευε τόπος τράβηξε τη Χρυσαθού παρέκει σ' άλλο δεντρί. Έτοιμος ήταν να σκαρφαλώσει κι ο ίδιος, όταν ανάμεσα σε δυο-τρεις αναμαλλιασμένες γυναίκες διέκρινε την αρραβωνιαστικιά του Αντζουλή.

«Αροδαφνού!» έκραξε και δεν του ταίριαζε να την αφήσει αβοήθητη.

Οι δύστυχες έτρεχαν μια απο δω και μια απο κει, καθώς τριγύρω εμφανίστηκαν πεζοί και καβαλάρηδες. Μπερδεύονταν στ' αγκάθια και στα ψηλά ξεραμένα χορτάρια τα μακριά φουστάνια τους, έπεφταν, σηκώνονταν και ρίχνονταν

προς όποια κατεύθυνση θαρρούσε ο σαλεμένος νους τους ότι θα γλιτώσουν. Ο Γερόλεμος πήρε στο κατόπι την Αροδαφνού κράζοντας τ' όνομά της. Όμως δεν τον άκουγε κι έτρεχε ίσια για την κοίτη του Συριάτη, ώσπου ανέβηκαν απο κει τρεις καβαλάρηδες και στάθηκαν εμπρός της με τ' άλογα να φρουμάζουν και να κονταροχτυπούν τις οπλές τους.

Πισωπάτησε η δόλια, μα κέντρισε ο ένας τ' άλογό του και βρέθηκε στην πλάτη της. Έκαμε δεξιά και την έκλεισε άλλος. Στριφογύρισε δυο-τρεις φορές κι έπειτα έκατσε στο χώμα και μαζεύτηκε κουβάρι κάτω απ' το άγλυκο φως του φεγγαριού εκείνης της νύχτας με τ' ανθρώπινα αγρίμια τριγύρω της.

Ο Γερόλεμος, αδυνατώντας να τα βάλει με τους μακελάρηδες, στράφηκε με τη φόρα που είχε αριστερότερα κατά το ποτάμι. Έτρεχε κι αγριούσε πίσω του ποδοβολητό αλόγου. Λαχανιασμένος, σταμάτησε απότομα μπροστά στον γκρεμό. Περί τα τέσσερα μέτρα ύψος κι από κάτω κοτρώνια και βράχια. Ο διώκτης του ερχόταν καταπάνω του με υφωμένη τη σπάθα. Έκλεισε τα μάτια και πήδηξε.

Κύπρος 1571. Οι Οθωμανοί πολιορκούν τη Βενετοκρατούμενη Αμμόχωστο. Ο Γερόλεμος τεμαχίζει το αλεξίκακο φυλαχτό του και το μοιράζει στους τέσσερις γιους του, οι οποίοι ακολούθως αποκόβονται μεταξύ τους. Αν ποτέ ενωθούν τα κομμάτια του φυλαχτού, ίσως αποκαλύψουν έναν αμύθητο θησαυρό.

Τρεις αιώνες μετέπειτα, ο Αδάμος πορεύεται σαν σύγχρονος Οδυσσέας με βάση τη ρήση του: «Όπου πατώ είναι δικός μου δρόμος». Στον αντίποδα αυτού κυριαρχεί η δογματική αντίληψη: «Ή είσαι μαζί μας ή είσαι με τους άλλους».

Μέσα από το μυθιστόρημα αναδεικνύονται η αέναος πάλη του καλού και του κακού, το νόμιμο άδικο και το παράνομο δίκιο, η σκληρή αλλά και η γοητευτική πραγματικότητα της εποχής, η δεινή θέση της γυναίκας, η αποικιοκρατική πρακτική των Βρετανών, η συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών, οι φυλετικές διαμάχες, ο διακαής πόθος των Κυπρίων για ένωση με την Ελλάδα, οι πόλεμοι του 1897 και του 1912-13, στον Θεσσαλικό Κάμπο και στο Μέτωπο του Μπιζανίου, η δίψα για ευτυχία, η μοναξιά, η απληστία, το μίσος, η προσωπική συντριβή και όλα όσα γράφονται στον συμπαντικό χάρτη της ψυχής.

Στον δρόμο που ακολουθεί ο Αδάμος έχουν θέση συνοδοιπόροι, θανάσιμοι αντίπαλοι, συμμορίες παλικαράδων και αρχαιοκάπηλων, τοκογλύφοι, αφανείς και προύχοντες, ένας ιερέας πρότυπο καλοσύνης και ελεύθερης σκέψης, Τουρκοκύπριοι, Άγγλοι, κρυπτοχριστιανοί, παρατεταμένες ανομβρίες, η μάστιγα των ακρίδων, θέατρα, πορνεία, φυλακές, χοροεσπερίδες, πανηγύρια, σκευωρίες, ευτράπελα περιστατικά κι ό,τι γεννά η έχθρα, το φίλημα των ανθρώπων και, πρωτίστως, ο έρωτας.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 22469

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ